

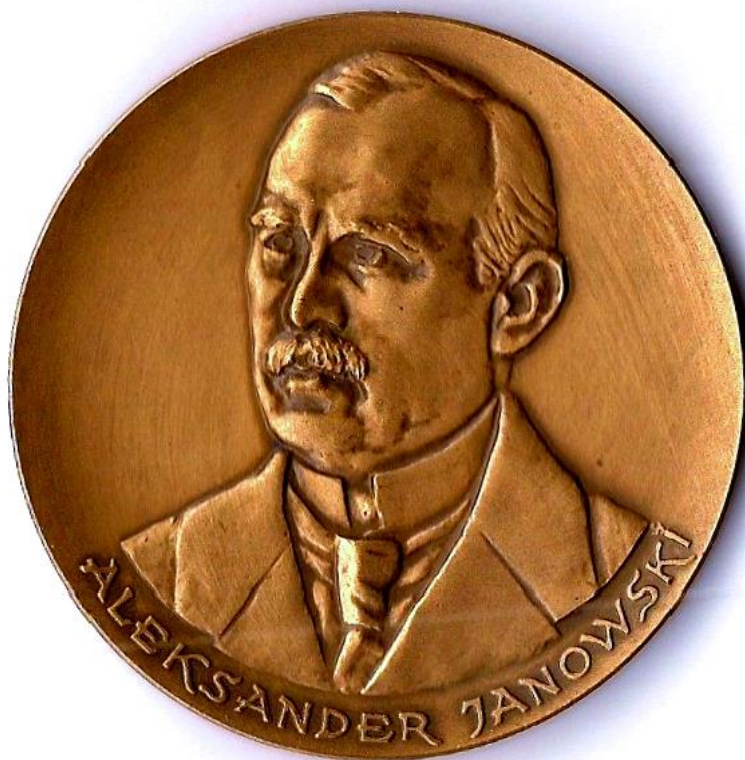

BIWAK

**BIULETYN KLUBU PRZODOWNIKÓW TURYSTYKI PIESZEJ
IM. ANIELI MICHAŁSKIEJ**

NR 10

LISTOPAD 2019

1944 - 2019

**SIEDEMDZIESIĄTA PIĄTA ROCZNICA ŚMIERCI
ALEKSANDRA JANOWSKIEGO**

BIWAK

BIULETYN KLUBU PRZODOWNIKÓW TURYSTYKI PIESZEJ IM. ANIELI MICHAŁSKIEJ

NR 10 LISTOPAD 2019

SPIS TREŚCI

WSPOMNIENIE O ALEKSANDRZE JANOWSKIM

Wojciech Warmuz Daniel Wolborski

PAMIĘĆ O PATRONIE

Włodzimierz Majdewicz

KOLEKCJONERSTWO KRAJOZNAWCZE PTTK (część 3)

Wojciech Kowalski

XVI MŁODZIEŻOWY RAJD PĘCICKI

Beata Wiszniewska Elżbieta Gąsior

PIKNIK RODZINNY – „POŻEGNANIE LATA W KOLORACH DYNI” - OGNIKO JESIENNE KOŁA TERENOWEGO PTTK „ŚRÓDMIEŚCIE”

Alicja Świętek

47 JESIENNE SPOTKANIE PIECHURÓW

Krzysztof Zarański

INDYWIDUALNY RAJD MAZOWIECKIE KAPLICZKI 1920

SZUFLADA KOLEKCJONERA

Redakcja

Redakcja Krzysztof Zarański
Opracowanie graficzne Włodzimierz Majdewicz

Ferdinand Hoffman - Cichociemni, 1925

Aleksander Ludwik Janowski w latach 1922-1929
Zdjęcie ze strony Internetowego Polskiego Słownika Biograficznego – www.ipsb.nina.gov.pl

Przez poznanie kraju do jego ukochania **Wspomnienie o Aleksandrze Janowskim**

75. rocznica wybuchu Powstania Warszawskiego skłania do przypominania losów ludności cywilnej Warszawy. *Ludność, która nie brała udziału w walkach, przebywała w piwnicach, w trudnych warunkach, bez dostatecznych zapasów żywności. Szacuje się, że w powstaniu zginęło od 130 tys. do 200 tys. cywilnych mieszkańców Warszawy. Po zakończeniu walk ci, co przeżyli, rozpoczęli wędrówkę do obozów przejściowych lub do miejscowości podwarszawskich w celu uzyskania pomocy medycznej lub po prostu schronienia. Jedną z takich osób był Aleksander Ludwik Janowski.*

Po upadku Powstania Warszawskiego został przewieziony do szpitala przy ulicy Nowowiejskiej, po czym ewakuowany wraz z innymi pacjentami do Pruszkowa (obóz przejściowy *Dulag 121*). Stamtąd przetransportowano go do podwarszawskiego Komorowa, do niewielkiego szpitala św. Rocha¹ działającego na potrzeby Rady Głównej Opiekuńczej (Polskiego Komitetu Opiekuńczego)². Placówka ta pomagała uciekinierom z Warszawy, którzy docierali do niej w stanie skrajnego wyczerpania. Nie wszystkim udało się uratować. Zmarłych chowano w miejscu zwanym *Zieleniec* (obecnie teren szkolny), gdzie powstał niewielki cmentarz³. Tam spoczął Janowski

Jego szczątki ekshumowano 17 października 1947 r. i złożono na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie w Alei Zasłużonych. W 1971 r., na terenie komorowskiej szkoły, stanął pamiątkowy głaz upamiętniający miejsce pochówku Aleksandra Janowskiego. Warto zatem przypomnieć, kim był nasz bohater.

Aleksander Ludwik Janowski urodził się 2 października 1866 r. w Warszawie. Był synem Jana i Ludwiki z Krollów. Ojciec Aleksandra uczestniczył w powstaniu styczniowym, a po jego upadku ukrywał się przed władzami rosyjskimi. Zmarł kilka miesięcy przed narodzinami syna. Matka, chcąc utrzymać siebie i dziecko, wielokrotnie zmieniała miejsce pracy, co, jak w swoich pamiętnikach napisze Janowski, wpłynęło na rozwój jego zainteresowań krajoznawczych. Małoletni Aleksander zdobył wykształcenie elementarne. W latach 1881-1885 uczęszczał do sześcioletniej Szkoły Technicznej Kolejowej Towarzystwa Drogi Żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej w Warszawie. Z tą instytucją zwiąże się na dłużej, pracując w Wydziale Mechanicznym tegoż Towarzystwa, najpierw w Sosnowcu, później w

¹ Personel szpitala w Komorowie składał się z 20 pracowników. Na jego czele stał doktor Józef May, internista, lekarz chorób wewnętrznych, zob. M. Wiśniewska, M. Sikora, *Szpital powstańczej Warszawy*, Warszawa 1991, s. 251.

² Rada Główna Opiekuńcza (RGO) to polska organizacja niosąca pomoc ludności cywilnej w czasie obu wojen światowych. W okresie II wojny światowej funkcjonowała w latach 1940-1945 z centralą w Krakowie. Placówkami terenowymi RGO w powiatach lub miastach były rady opiekuńcze powiatowe lub miejskie. Zostały one w lipcu 1941 r., na polecenie władz niemieckich, przemianowane na Polskie Komitety Opiekuńcze (PKO), zob. B. Kroll, *Rada Główna Opiekuńcza 1939-1945*, Warszawa 1985, s. 77.

³ Na cmentarzu tym pochowano w okresie wrzesień-grudzień 1944 r. 36 osób (materiały Daniela Wolborskiego).

Warszawie. Zarówno w jednym, jak i drugim mieście znajdował czas na pomoc innym ludziom – prowadzenie kursów dla analfabetów, przygotowanie pracowników kolejowych do egzaminu dla maszynistów. Wykorzystując przysługujący mu bezpłatny bilet kolejowy, zwiedza kraj. Interesowały go zazwyczaj zabytki jak i zwyczaje oraz obrzędy ludności wiejskiej. Jak twierdził: *Poznanie własnego kraju – to życie się z nim, to ukochanie i nawiązanie serdecznych węzłów z każdym jego kącikiem. Toteż gorąco zachęcać należy do jak najliczniejszego zwiedzania ziemi rodzinnej, tym bardziej, że i czas i umiejętność ludzka niszczą wiele pamiątek, które giną bezpowrotnie*⁴. Wynikiem tych wycieczek był cykl przewodników krajoznawczych, które Janowski wydał własnym nakładem.

Jedną z takich wycieczek, mianowicie w 1885 r. do Ogrodzieńca (Janowski był świadkiem, jak wiejscy chłopcy bezmyślnie niszczyli, rzucając kamieniami w pamiątkową tablicę nad bramą do tamtejszego zamku), zaowocowała myślą o powołaniu organizacji krajoznawczej. W warszawskim mieszkaniu Janowskiego, w obecności m.in. Zygmunta Glogera, Kazimierza Kulwiecia, Aleksandra Patka stworzono statut tejże organizacji, który złożono w 1905 r. władzom rosyjskim. Władze zaborcze, zazwyczaj przeciwne tworzeniu struktur organizacyjnych przez społeczność polską, tym razem wydały zgodę. Wpływ na to miała rewolucja 1905 r., skutkiem której była pewna liberalizacja stosunków między administracją rosyjską a ludnością polską. I tak 27 października 1906 r. Warszawski Urząd Gubernialny zatwierdził statut Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (PTK), mającego zajmować się organizacją ruchu krajoznawczego w zaborze rosyjskim. Jednakże starano się nadać mu charakter ogólnonarodowy, o czym świadczyło słowo „Polskie” w nazwie oraz odznaka – herb Warszawy, Krakowa i Poznania, w środku ruiny zamku w Ogrodzieńcu.

Aleksander Janowski będzie pełnił funkcję sekretarza, dalej wiceprezesa, a na końcu prezesa Rady Głównej PTK-u. Z jego inicjatywy narodziło się także czasopismo krajoznawcze *Ziemia*, wydawano przewodniki i pocztówki. Dzięki zabiegom Janowskiego stworzono pierwsze stacje meteorologiczne w Górach Świętokrzyskich oraz bibliotekę i zbiór klisz PTK. Ponadto Towarzystwo zaczęło organizować muzea regionalne i otwierać schroniska dla turystów (pierwsze w Świętej Katarzynie u podnóża Łysicy).

Po dwóch latach tak sumowano dotychczasowy dorobek organizacji: *...utworzone w 1906 roku liczy obecnie 400 członków. Liczba to maleńka wobec celów tak pożytecznych, jakie sobie Towarzystwo zakresliło, a mianowicie: zbieranie wiadomości dotyczących krajoznawstwa polskiego, gromadzenie danych naukowych – geograficznych, fizjograficznych, antropologicznych, etnograficznych, statystyczno-ekonomicznych, archeologicznych oraz związanych z historią sztuki, dotyczących ziem polskich, historycznie lub geograficznie z niemi związanych; szerzenie wśród ogółu, a szczególnie wśród młodzieży, wiadomości dotyczących krajoznawstwa polskiego*⁵.

Na lata 1910-1912 przypada aktywność pedagogiczna Aleksandra Janowskiego. Wykładał on wtedy krajoznawstwo w gimnazjach warszawskich: im. Jadwigi Sikorskiej, Cecylii Plater-Zyberkówny, Anny Walickiej. Jednym z elementów nauki były wycieczki pod wodzą samego „Wujka”, jak nazywali uczniowie Janowskiego – ich symbolami stały się plecak, kij okuty i peleryna.

⁴ M. Olkuśnik, *Wyjechać z miasta... Mieszkańcy Warszawy wobec podróży, turystyki i wypoczynku na przełomie XIX i XX wieku*, Warszawa 2015, s. 317-318.

⁵ Tamże, 325.

Jak Janowski rozumiał ideę krajoznawstwa? Swój pogląd na ten temat wygłosił podczas II Zjazdu Słowińskich Geografów i Etnografów, który odbył się w Polsce w 1927 r. Oto fragment jego wystąpienia⁶:

Na wyobraźnię obywatela, a zwłaszcza na wrażliwą duszę młodzieży, kraj oddziałuje pięknnością swego krajobrazu, potęgą swych bogactw przyrodzonych, wartością elementu ludzkiego, barwną wstęgą zdarzeń dziejowych i wniosłem oddziaływaniem pamiątek sztuki.

Krajoznawca, który pragnie poznać swą ojczyznę, spotyka wszystkie te przejawy na swej drodze. Ruch Filaretów przed stu laty na Uniwersytecie w Wilnie opierał program odrodzenia Ojczyzny na dwóch przykazaniach: poznawaniu kraju i zbliżenia się do ludu.

Hasła te w dzisiejszych czasach i dla wszystkich narodów nie straciły nic ze swej aktualności, a kto pragnie stać się pełnowartościowym obywatelem, musi znaleźć czas i siłę do pracy krajoznawczej, bo ta daje mu klucz do zaklętych wrót narodowych skarbów.

Z miłości do ziemi rodzinnej wypłytnie żądza jej uszczęśliwienia przez ofiarną służbę na każdym stanowisku społecznym i w każdej dziedzinie życia. Osobiste obserwacje dają tym poczynaniom realne podstawy, a że służą one ku ogólnemu dobru, więc odrzucają od siebie zacietrzewienie partyjne, egoizm i stronnictwo, tak bardzo na dzisiejszym życiu zbiorowym ciężące.

Zbliżenie się do przyrody ojczystej budzi poczucie potęgi Ziemi Rodzinnej, zbliżenie do ludu – miłość braterską i poczucie zbiorowości, mnożące wielokrotnie siłę jednostki, a w sumie praca krajoznawcza daje otuchę i wiarę w siły państwa, budzi szlachetną dumę i podnosi godność narodową, kształtuje charaktery i dźwiga na wyższy poziom typ obywatela. Jest więc praca krajoznawcza czynnikiem państwowotwórczym, a jako taka winna w każdym społeczeństwie zyskać gorących wyznawców, co będą współtwórcami zbiorowego szczęścia i budowniczymi potęgi Ojczyzny.

W swojej twórczości (liczne artykuły, około 70 książek) Aleksander Janowski nie tylko opowiadał o pięknie naszej Ojczyzny, ale także kreślił wzorce wychowania młodego pokolenia. Miało się ono opierać na odpowiednim kształceniu, w tym zawodowym: *Ponieważ gospodarczy rozkwit kraju wymaga sił fachowych, przeto wielki nacisk położony jest na rozwój szkolnictwa zawodowego. Zorganizowano 73 szkoły techniczno-przemysłowe, 236 handlowych, 14 agrotechnicznych, 87 rzemieślniczych, a celem zaspokojenia konieczności dokształcania terminatorów, powstało 372 szkoły dokształcające⁷, jak i uczeniu odpowiedzialności za jej bezpieczeństwo: ... nasz rząd baczną uwagę zwraca na fizyczne wychowanie młodzieży, a przysposobienie wojskowe gotuje młode pokolenie do dzielnej obrony naszej ziemi i naszej wolności, gdyby zaszła taka potrzeba⁸.* Fundament owego wychowania powinien zostać zbudowany na poczuciu dumy z bycia Polakiem. Czyni to Janowski w opowiadaniu *W stolicy* z 1934 r. Główny bohater, Wincenty Podbiał z Kępy – praktykant zecerski w Warszawie, udaje się z przełożonym swojej bursy do Teatru Wielkiego na koncert, wieńczący kolejną rocznicę odzyskania niepodległości. Największy podziw u Wicka wzbudza pojawienie się Prezydenta Rzeczypospolitej. Goście powstają z miejsc, śpiewają hymn, wznoszą okrzyki na cześć głowy państwa. W pewnym momencie opiekun naszego bohatera zwraca się do niego:

⁶ Wystąpienie zatytułowane było *Idea i praca krajoznawcza*. Zachowaliśmy oryginalne brzmienie tekstu. Oryginał znajduje się w Bibliotece Narodowej – zbiory cyfrowe Polona.

⁷ A. Janowski, *Po 10 latach niepodległości*, Warszawa 1928, s. 34-35.

⁸ Tamże, s. 36.

- Zapamiętaj, chłopcze, tę chwilę podniosłą na całe życie. Żyj dla Polski i Jej dobra.
- Będę, panie, będę... - mówił szeptem wzruszony Wicek⁹.

Niech zatem pamięć o tym, **co kochał i uczył kochać Ziemię Ojczystą**, nie gaśnie.

RGO

Polski Komitet Opiekuńczy

Sochaczew-Błonie

Delegatura w Komorowie

PROTOKÓŁ NR 23

Dnia 14 października roku tysiąc dziewięćset czterdziestego czwartego w osiedlu Komorów-Wille powiatu Sochaczewsko-Błońskiego w szpitalu RGO o godz. 6 rano w obecności świadków Doktora Kazimierza Piechowicza i Tadeusza Mrozowskiego – sanitariusza zmarł Aleksander Ludwik Janowski, urodzony dnia 2 października roku tysiąc osiemset sześćdziesiątego szóstego w Warszawie, syn rodziców nieustalonych, wyznania rzymsko-katolickiego, nauczyciel-podróżnik, ostatnio zamieszkały w Warszawie przy ulicy Wspólnej Nr 16, legitymujący się kartą rozpoznawczą 535335 wydaną przez Stadthauptmanna w Warszawie dnia 29.V.1943 roku. Zmarłego pochowano na cmentarzu tymczasowym na Zieleńcu w Komorowie mogiły Nr 19 bez trumny¹⁰.

Talmont

*Sołectwo Komorów-Wille
Gmina Helenów, poczta Pruszków
Dr Kazimierz Piechowicz
T. Mrozowski*

⁹ A. Janowski, *W stolicy*, Warszawa 1934, s. 50.

¹⁰ *Biuletyn informacyjny PTTK*, nr 69, Warszawa – październik 1964, s. 6. Doktor Kazimierz Piechowicz to dane konspiracyjne Jana Brodzkiego, zob. *Promień szkolny. Jednodniówka wydana z okazji IV zjazdu wychowanków Gimnazjum im. T. Czackiego w Warszawie*, Warszawa – maj 1959, s. 7. W rzeczywistości rodzice Aleksandra Janowskiego są znani. Nazwisko Talmont na końcu protokołu odnosi się do ówczesnego sołtysa Komorowa-Willi, pana Stanisława Talmonta.

Cmentarz na „Zieleńcu” w Komorowie 1944 r.
 Na pierwszym planie widoczny grób Janowskiego
 Zdjęcie ze zbiorów rodziny Szczypior

ARCHIDIECEZJA WARSZAWSKA

Rzymsko-Katolicka Parafia _____
 Nr. 24 Data 15 października 1947 rok ART zejścia 1947 rok

Zmarłego (ej)	Adnotacje
Imię - nazwisko (rodowe nazwisko kobiet)	Aleksander Ludwik Janowski
stan - zawód	nauczyciel kawaler
Imiona rodziców (rodowe nazwisko matki)	Jan, Lucreja (nie ustal.)
Data (wiek) i miejsce urodzenia	2.2.1866. Warszawa
Miejsce zamieszkania	Warszawa, Wspólna 16
Godz. m-c, dzień, godzina zgonu	14 paźdź. 1944 r. Komorów
Miejsce zgonu	Komorów R. Go.
Przebieg (s) choroby - rodzaj - miesiąc	Broncha Jęzga
Zgon zgłosił (Karta zgonu)	Komorów + Zieleńca gr. w 19
Miejsce pochowania zwłok	Broncha Jęzga
Uwagi	
Podpis zgłaszających	

Ks. Proboszcz M. Jankowski

Unikat aktów, urodzeń, ślubów i zgonów w parafii Pęcice
 od roku 1946 do 1953 włącznie
 Widoczny błędny rok narodzin – powinno być 1866 r.
 i błędne imię matki – powinno być Ludwika
 Zdjęcie ze zbiorów Daniela Wolborskiego

Ryc. 44. Pierwsza wyprawa naukowa w Górach Świętokrzyskich, zorganizowana przez Polskie Towarzystwo Krajoznawcze w r. 1909. Brali w niej udział Członkowie Komisji Fizjograficznej Akademii Umiejętności: T. Kołodziejczyk, E. Massalski i J. A. Żmuda, członkowie P. T. K.: A. Janowski i M. Wisznicki.

Pamiątkowy gład, 1971 r.

Zdjęcie ze strony platerki-wspomnienia.blogspot.com

Zdjęcie ze strony PTTK Kielce

Zdjęcie ze strony pl.wikipedia.org

PAMIĘĆ O PATRONIE

Oddział Stołeczny Polskiego Towarzystwa Turystyczno- Krajoznawczego jest najstarszą komórką organizacyjną Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Warszawie, wywodzi się w prostej linii z Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (1906-1950).

Tuż po wojnie w ocalej wśród morza ruin niewielkiej salce rozpoczynając działalność podjęto uchwałę o nadaniu Oddziałowi Warszawskiemu PTK imienia Aleksandra Janowskiego.¹¹ Uhonorowano tym gestem postać jednego z twórców i Członków Honorowych PTK związanego przez większą część życia z Warszawą. Uchwała o przyjęciu imienia Aleksandra Janowskiego przez Oddział Warszawski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego została zatwierdzona 28 kwietnia 1946 r. przez Zarząd Główny PTK.

„Wycieczka szlakiem Aleksandra Janowskiego”. W niedzielę 13 października 1946 r. w drugą rocznicę śmierci Aleksandra Janowskiego grono jego przyjaciół i najbliższych współpracowników z Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego zorganizowało wycieczkę, której celem było uczczenie pamięci wielkiego krajoznawcy. Krótka relacja z tej wycieczki ukazała się na łamach miesięcznika „ZIEMIA”¹² w rubryce „Życie Organizacyjne PTK”. Czytamy tam: *W dniu tym o godz. 8 rano pod przewodnictwem vice-prezesa Stanisława Gabryszewskiego wyruszyła wycieczka piesza z Warszawy ulubionym szlakiem „Wuja” Janowskiego przez Okęcie, Raszyn do Pęcic, gdzie tak chętnie spędzał swe wczasy letnie, a stąd do pobliskiego Komorowa – miejscowości, w której dn. 14 października 1944 r. przestało bić jego wielkie serce.* Na prowizorycznym, wojennym cmentarzu w Komorowie do wędrowców dołączyła grupa krajoznawców przybyłych z Warszawy kolejką elektryczną. Nad mogiłą Aleksandra Janowskiego wzruszające przemówienie wygłosił prof. Tadeusz Woyno.

Rok później 17 października 1947 r. dokonano ekshumacji w Komorowie w obecności Józefa Kołodziejczyka – wiceprezesa PTK, Józefy Bzowskiej i Danuty Kozak. Następnego dnia po mszy św. w kościele pod wezwaniem św. Karola Boromeusza odbył się uroczysty pogrzeb Aleksandra Janowskiego w Alei Zasłużonych na [cmentarzu powązkowskim w Warszawie](#).

Wkrótce przy ZG PTK powołano **Komitet Uczczenia Pamięci Aleksandra Janowskiego**. Komitet złożony z wybitnych działaczy PTK działający pod przewodnictwem prof. inż. Antoniego Ponikowskiego miał doprowadzić do zbudowania trwałego nagrobka

10 grudnia 1950 r. odbyło się uroczyste odsłonięcie i poświęcenie pomnika na grobie Aleksandra Janowskiego. Pomnik z krajowego marmuru wykonano według projektu prof. Bohdana Pniewskiego. Rzeźbę Chrystusa frasobliwego wykonał artysta rzeźbiarz Bohdan Kuriata. Na płycie pomnika wyryto słowa: *Temu co kochał i uczył kochać kraj.*

¹¹ Uchwała o przyjęciu imienia Aleksandra Janowskiego przez Oddział Warszawski PTK została formalnie zatwierdzona na posiedzeniu Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w dniu 28 kwietnia 1946 r.

¹² ZIEMIA, Rocznik XXX. Warszawa, październik 1947 NR.7 s.21.

Tydzień później 17 grudnia 1950 r. odbył się w Warszawie Zjazd Połączeniowy Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego powołano wówczas nową organizację - POLSKIE TOWARZYSTWO TURYSTYCZNO KRAJOZNAWCZE. Z dniem 1 stycznia 1951 r. wszedł w życie Statut PTTK, tym samym zakończył działalność istniejący od 1907 roku Oddział Warszawski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego.

Postać Aleksandra Janowskiego stawała się już wtedy symbolem i dla młodszego pokolenia działaczy legendą.

Pamięć o naszych korzeniach sięgających Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego jest i zawsze była dla nas ważna. W dniu 11 stycznia 1966 roku z okazji 20-lecia wznowienia działalności po II wojnie światowej w 1946 r. Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i jej kontynuacji w Oddziale Stołecznym PTTK Zarząd Oddziału Stołecznego podjął uchwałę o ustanowieniu Honorowej Odznaki Oddziału Stołecznego PTTK.

Latem 1966 r. w setną rocznicę urodzin Aleksandra Janowskiego i sześćdziesiątą się rocznicę PTK Oddział Stołeczny PTTK zorganizował **1 Ogólnopolski Rajd Pieszy po Mazowszu im. Aleksandra Janowskiego**.¹³ W dniach 7-10 lipca 1966 r. ponad 300 turystów pieszych po pokonaniu tras rajdowych spotkało się przy ognisku na dziedzińcu gotyckiego zamku książąt mazowieckich w Czersku nad Wisłą. Od tamtej pory co roku w innym miejscu na Mazowszu odbywają się kolejne Rajdy Piesze im. Aleksandra Janowskiego.¹⁴

Pieczęć i znaczek rajdowy według projektu Zbigniewa Justowskiego

Rajdom towarzyszy pamiątkowy znaczek metalowy symbolicznie nawiązujący kształtem do historycznej odznaki organizacyjnej Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego.

Ustalony ostatecznie na początek czerwca stały termin rajdu związany jest z datą pierwszej zbiorowej wycieczki PTK w 1907 r. do Puszczy Kampinoskiej.

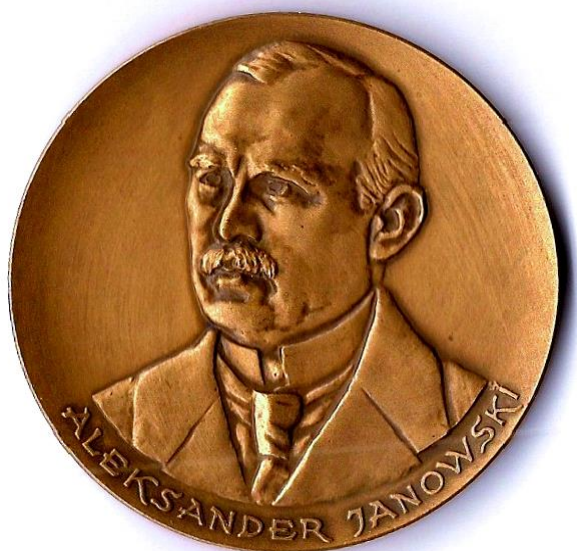
Należy wspomnieć, że co dziesięć lat począwszy od 1957 roku Oddział Stołeczny organizuje w pierwszych dniach czerwca **Wycieczki Jubileuszowe** na pamiątkę tej historycznej

¹³ Organizatorem 1 Rajdu im. Aleksandra Janowskiego była Oddziałowa Komisja Turystyki Pieszej, której przewodniczyła wówczas Emilia Wiediger. Kierownictwo imprezy powierzono Witoldowi Nastuszonkowi – prezesowi Klubu „Czata 62”

¹⁴ Kierownikiem ponad 40 Rajdów im. Aleksandra Janowskiego był Ryszard Dworzyński Vice Przewodniczący /Przewodniczący Komisji Turystyki Pieszej Oddziału Stołecznego PTTK.

poprowadzonej przez Aleksandra Janowskiego i Kazimierz Kulwiecia do Starej Dąbrowy na skraju Kampinoskiego Parku Narodowego. W dniu 2.06.1957 r. serdecznie witano przy ognisku Honorowych Gości uczestników wycieczki w 1907 r. Antoniego Ojrzyńskiego z Warszawy, Bolesława Osieckiego z Kętrzyna, Konstantego Rackiewicza z Katowic oraz Józefa Kołodziejczyka z Warszawy.

W 1983 wydano pamiątkowy. Na awersie medalu całą przestrzeń wypełnia portret Aleksandra Janowskiego ustawiony centralnie na gładkim lekko wklęsłym ku środkowi tle. Pod portretem półkoliście biegnie napis: **ALEKSANDER JANOWSKI**. Na rewersie umieszczono historyczną odznakę organizacyjną Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Nad odznaką znajdują się napis: **TRZYDZIESCI lat ODDZIAŁU PTTK ŚRÓDMIEŚCIE W WARSZAWIE 1983**

Medal wydany w 1983 roku z okazji XXX lecia Oddziału PTTK Śródmieście (Stołecznego)¹⁵

W roku 1987 ukazał się medal pamiątkowy ściśle związany z turystyką pieszą. Wydano go w ramach ogłoszonej przez KTP ZG PTTK ogólnopolskiej akcji imprez pieszych upamiętniających 80-tą rocznicę pierwszej zbiorowej wycieczki Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w 1907 roku.

Medal ten wydano na pamiątkę rocznicowego cyklu wycieczek pieszych przebiegających pod hasłem "**SZLAKIEM ALEKSANDRA JANOWSKIEGO**". Wspomniany cykl wycieczek zorganizował Oddział PTTK Śródmieście (Stołeczny) im. Aleksandra Janowskiego w Warszawie. Na awersie medalu dominuje historyczna odznaka Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w tle odznaki znajdują się liście dębu. Po prawej stronie biegnie napis "**80-ROZLNICA PIERWSZEJ ZBIOROWEJ WYCIECZKI**".

Na rewersie pokazano grupę turystów pieszych idących na tle zamykających półkoliście horyzont wielkich liter PTTK, po bokach umieszczono daty 1907 - 1987. W dolnej części na obrzeżu medalu umieszczono napis "**WYCIECZKI SZKAKIEM AKEKSANDRA JANOWSKIEGO**"

¹⁵ Medal wybito w Mennicy Warszawskiej według projektu Włodzimierza Majdewicza. Średnica 70 mm. tombak patynowany nakład 300 egzemplarzy

Medal "SZLAKIEM ALEKSANDRA JANOWSKIEGO" - W 80 ROCZNICĘ PIERWSZEJ ZBIOROWEJ WYCIECZKI POLSKIEGO TOWARZYSTWA KRAJOZNAWCZEGO.¹⁶

W 1987 r. dla uczczenia 80 rocznicy PIERWSZEJ ZBIOROWEJ WYCIECZKI PTK Komisja Turystyki Pieszej Oddziału Stołecznego PTTK zorganizowała trwający cały rok **Cykl wycieczek pieszych Szlakiem Aleksandra Janowskiego**. W dwunastu wycieczkach pieszych turyści wędrowali po Mazowszu przemierzając trasy wycieczek odbytych przez Aleksandra Janowskiego. Dla uczestników tych wędrówek przygotowano pamiątkową metalową odznakę nawiązującą symboliką do prezentowanego wyżej medalu.

Odznaka pamiątkowa 1907 - 1987 WYCIECZKI SZLAKIEM ALEKSANDRA JANOWSKIEGO ¹⁷

¹⁶ Medal o średnicy 70 milimetrów w patynowanym tombaku według projektu Włodzimierza Majdewicza wykonany został w Mennicy Warszawskiej w nakładzie 520 egzemplarzy.

¹⁷ Odznakę wykonano według projektu Włodzimierza Majdewicza.

Na polanie w Starej Dąbrowie Staraniem Oddziału Stołecznego PTTK im. Aleksandra Janowskiego dniu 4.06.1989 r. w 45 – rocznicę śmierci Aleksandra Janowskiego odsłonięto umieszczoną na okazałym głazie tablicę pamiątkową.¹⁸

Pierwsza skradziona wersja tablicy pamiątkowej w Starej Dąbrowie.

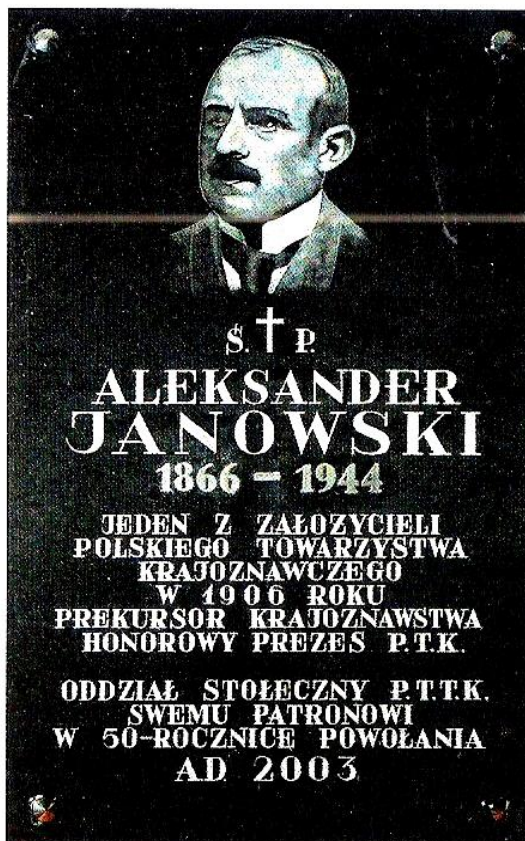
Granitowa tablica pamiątkowa w Starej Dąbrowie.

Kamień z pamiątkową tablicą na polanie w Starej Dąbrowie jest obecnie ważnym na mapie kraju punktem dla Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. Zatrzymują się w tym historycznym miejscu zwiedzające Kampinoski Park Narodowy wycieczki krajoznawcze.¹⁹ oraz wędrujący Puszczańskimi szlakami turyści indywidualni.

¹⁸ Odsłonięcie Tablicy planowano na początek czerwca 1987 r. w 80 – rocznicę Pierwszej Zbiorowej Wycieczki PTK. Udaremniał to jednak surowy zakaz władz administracyjnych. Odlana z brązu tablica została skradziona, zastąpiono ją tablicą wykonaną z granitu zachowując brzmienie skradzionej

¹⁹ Miejsce to jest otoczone troskliwą opieką przez Dyрекcję Kampinoskiego Parku Narodowego.

W styczniu 2003 w Kościele pod wezwaniem Matki Bożej Wspomożycielki Wiernych przy ul. J. Conrada w Warszawie po uroczystej mszy świętej w intencji Aleksandra Janowskiego odsłonięta i poświęcona została **Tablica pamiątkowa Aleksandra Janowskiego**. Tablica wykonana z czarnego granitu z wyrytą podobizną upamiętnia postać patrona Oddziału Stołecznego PTTK. Tablica umieszczona została w Kaplicy zwanej PANTEONEM PTTK. Inicjatorem tego przedsięwzięcia był Tadeusz Martusewicz²⁰ wieloletni prezes Oddziału Stołecznego PTTK noszącego im. Aleksandra Janowskiego, twórca i kustosz Panteonu PTTK.

Tablica pamiątkowa w Panteonie PTTK

W czerwcu 2019 roku ognisko 54 Rajdu im. Aleksandra Janowskiego poświęconego pamięci patrona Oddziału Stołecznego zapłonęło w Stawisku koło Podkowy Leśnej.

W związku z 75 rocznicą śmierci w gawędzie przy rajdowym ognisku wspominano Aleksandra Janowskiego mówiąc ostatnich miesiąca jego życia.

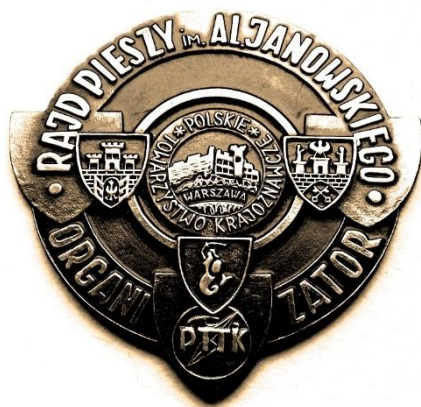
Jedna z tras rajdowych prowadziła przez Komorów do kamienia z tablicą pamiątkową w miejscu śmierci i pierwszego wojennego pochówku Aleksandra Janowskiego.

Pamięć o Aleksandrze Janowskim jest w naszym środowisku żywa, świadczy o tym chociażby przekroczone półwiecze rajdów pieszych Jego imienia.

W Oddziale Stołecznym PTTK funkcjonuje Odznaka ORGANIZATOR RAJDÓW PIESZYCH im. ALEKSANDRA JANOWSKIEGO.

²⁰ Tadeusz Martusewicz (1935 – 2016) Członek Honorowy PTTK. Wieloletni członek Zarządu Głównego PTTK, wiceprezes i ZG PTTK i wieloletni przewodniczący Kapituły Odznaczeń ZG PTTK.

Odznaka ta jest cenionym honorowym wyróżnieniem dla osób szczególnie zasłużonych w organizacji tej najstarszej imprezy turystycznej w naszym Oddziale PTTK.

Od 2018 roku Oddział Stołeczny PTTK noszący imię Aleksandra Janowskiego posiada nowy sztandar ufundowany w roku SETNEJ ROCZNICY ODZYSKANIA PRZEZ POLSKĘ NIEPODLEGŁOŚCI. W sobotę 16 czerwca 2018 roku w Kościele Matki Boskiej Wspomożycielki Wiernych przy ulicy Conrada w Warszawie odbyła się msza święta w intencji PTTK.²¹ Poświęcono wówczas nasz nowy sztandar, na którego płacie złotą nicią wyhaftowano imię patrona.

²¹ Artykuł związany z tym wydarzeniem opublikowany został w Biuletynie Biwak Nr 5 z sierpnia 2018 r.

Wojciech Kowalski
Przewodniczący Podkomisji Kolekcjonerstwa Krajoznawczego
przy Komisji Krajoznawczej ZG PTTK

KOLEKCJONERSTWO KRAJOZNAWCZE PTTK

(część trzecia)

W numerze 8 biuletynu *Biwak* wspomniałem o przerwaniu działalności Podkomisji Kolekcjonerstwa Krajoznawczego. Wpłynęło to negatywnie na konsolidację środowiska kolekcjonerów oraz na kontynuację podjętych działań.

Indywidualne działania kolekcjonerów nie zawsze były widoczne w skali krajowej.

Dlatego też doszło do ponownego powołania Podkomisji w dniu 12.02.2011 roku mocą uchwały Komisji Krajoznawczej ZG PTTK nr 36/XVII/2011, jako stałego organu*).

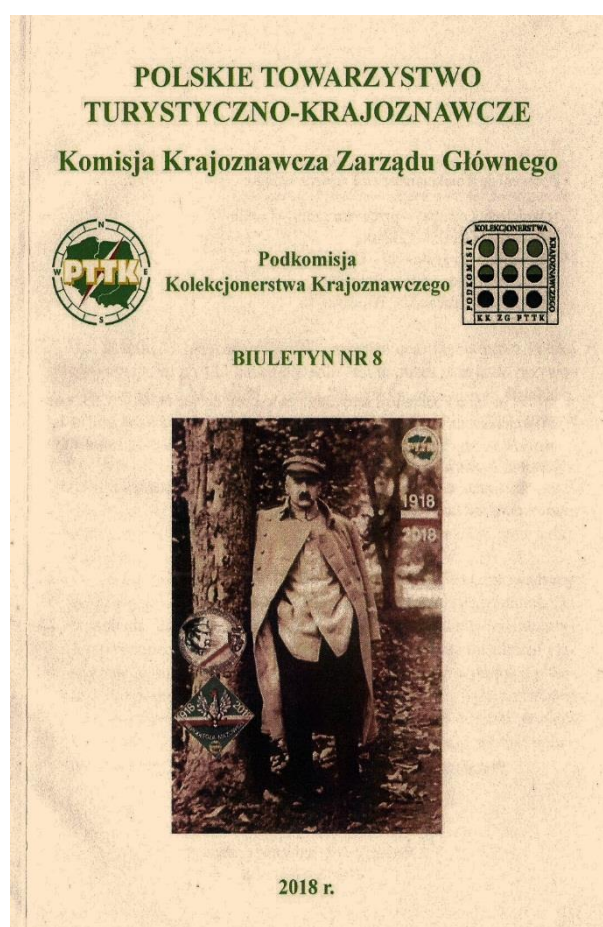
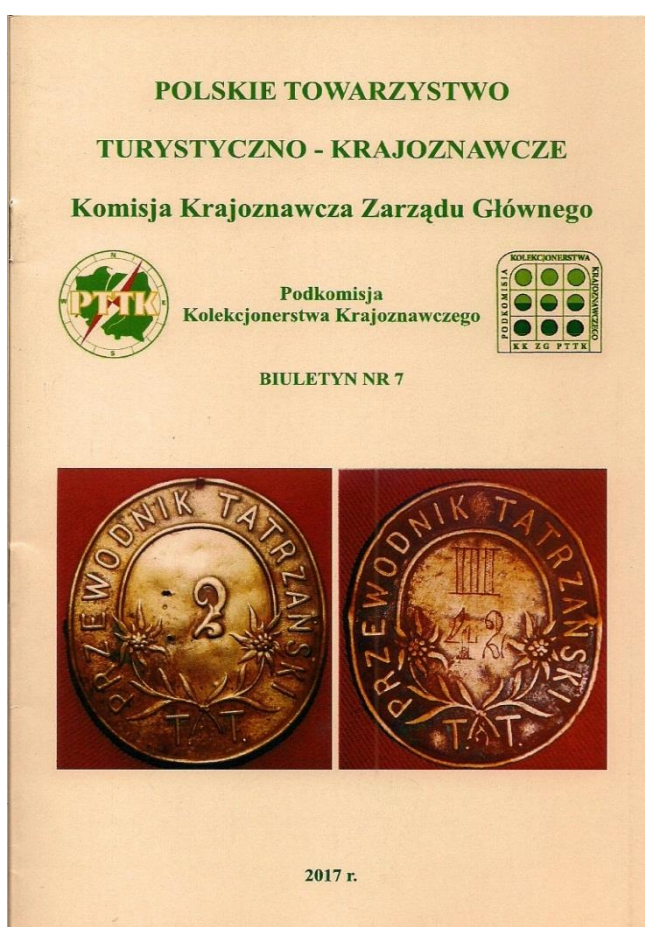
Spośród wielu zadań Podkomisji do najważniejszych należy upowszechnianie wiedzy o kolekcjonerstwie krajoznawczym, formach i metodach jego uprawiania.

Obecnie popularyzacja następuje m.in. poprzez systematyczne wydawanie *Biuletynów Kolekcjonerskich*, które przedstawiają ważne wydarzenia oraz różnorodne zbiory (dotychczas wydano 9 numerów).

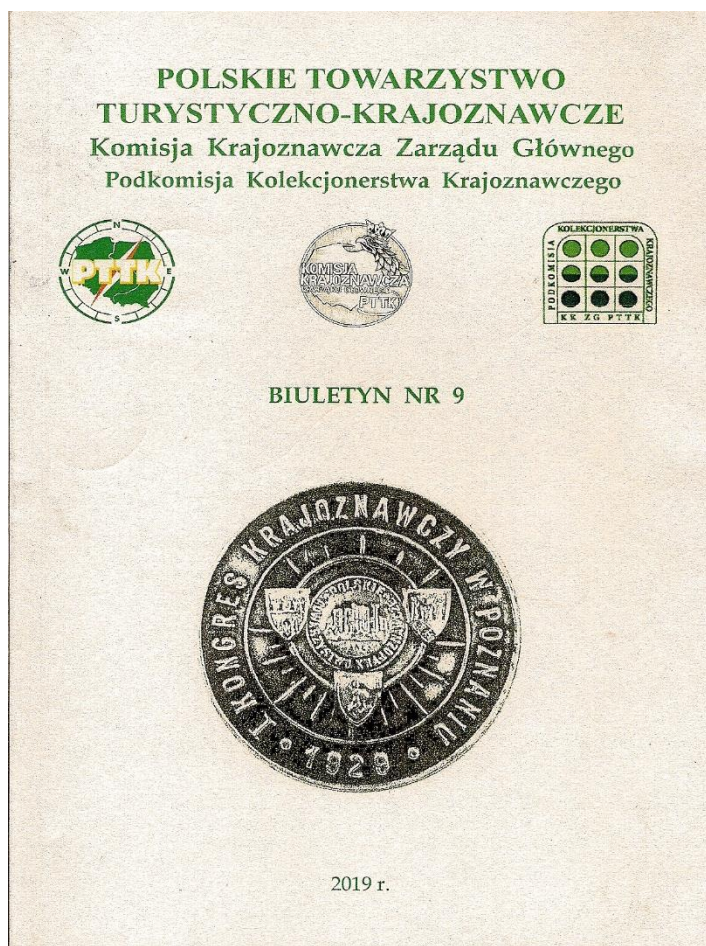
Upowszechnianie kolekcjonerstwa następuje także poprzez organizację pokazów i wystaw kolekcji. W celu prawidłowej oceny tych zbiorów krajoznawcom posiadającym wiedzę z zakresu kolekcjonerstwa przyznawane są uprawnienia *Jurora Zbiorów Krajoznawczych* (dotychczas przyznano te uprawnienia 45 kolekcjonerom krajoznawcom).

Inną formą popularyzacji jest weryfikacja krajoznawczych odznak kolekcjonerskich. Regulamin dotychczasowego systemu odznak obowiązujący od 1988 roku był wielokrotnie modyfikowany. Obecnie trwa dyskusja w kierunku jego uproszczenia i ułatwienia zdobywania szczególnie przez młodzież.

Inną ważniejszą formą działalności Podkomisji była ogólnopolska sesja *Miejsce i rola kolekcjonerstwa krajoznawczego w kulturze polskiej* zorganizowana w 2016 roku w Lublinie. Celem sesji było przybliżenie problemów kolekcjonerstwa krajoznawczego i jego usytuowanie w kulturze polskiej.

Ważnym zadaniem sesji było też wypracowanie zasad przy przekazywaniu prywatnych zbiorów do wyspecjalizowanych instytucji jak muzea, biblioteki itp., aby ocalić cenne przedmioty od zniszczenia i zapomnienia. Autorami wygłoszonych referatów byli: Franciszek Midura, Tadeusz Sobieszek, Andrzej Danowski, Andrzej Wasilewski, Andrzej Gordon a moderatorem sesji – Zygmunt Nasalski.

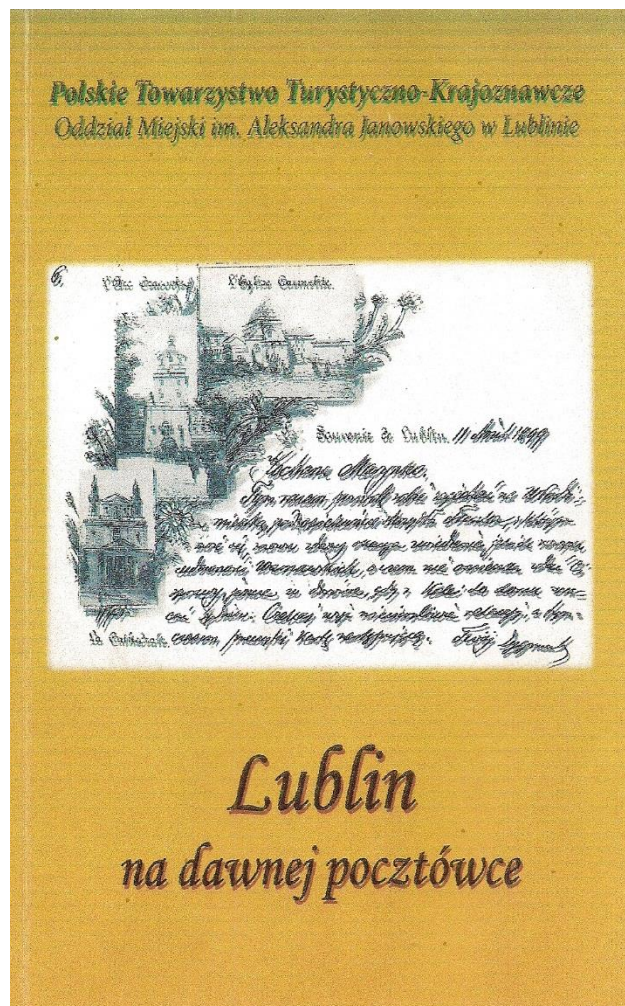
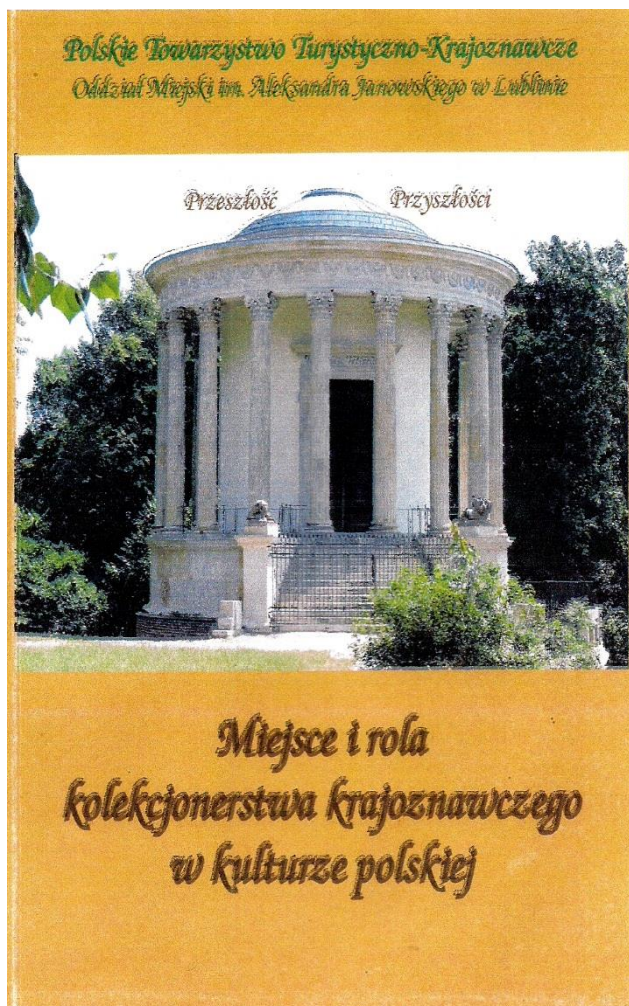

Sesji towarzyszyły wystawy kolekcjonerskie: Adama Czarnowskiego (*fotografia*), Zbigniewa Lewandowskiego (*regionalne odznaki krajoznawcze PTTK*), Zbigniewa Nestorowicza (*Jan Paweł II w medalierstwie polskim*), Zbigniewa Gawskiego (*Lublin w medalierstwie*), Mieczysława Kseniaka (*dawne przewodniki turystyczno-krajoznawcze*), Janusza Wacha (*Lublin i Lubelszczyzna na znaczkach pocztowych*), Wojciecha Kowalskiego (*pocztówki PTK i ekslibris turystyczno-krajoznawczy*).

W październiku 2017 r. odbyła się druga sesja kolekcjonerska „*Lublin na dawnej pocztówce*”. Zorganizowano ją w ramach obchodów jubileuszu 750-lecia Miasta Lublin.

Historia lubelskiej pocztówki została przekazana przez wybitnych znawców tematu, a jednocześnie kolekcjonerów i miłośników Lublina.

Sesji towarzyszyła wystawa dawnych pocztówek lubelskich ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Lublinie.

*) w składzie: Wojciech Kowalski, Maciej Maśliński, Janusz Motyka, Henryk Pocij, Mieczysław Tokarski.

Elżbieta Gąsior
Beata Wiszniewska

XVI Rajd Pęcicki – wspomnienie

Za nami XVI Rajd Pęcicki, tym razem odbył się w bardzo dobrych warunkach pogodowych, przy sprzyjającej spacerom jesiennej aurze, we wtorek 1 października. Od tego roku miejsce organizatora, którym do tej pory było Publiczne Gimnazjum w Nowej Wsi, zajmuje Szkoła Podstawowa wchodząca w skład nowowiejskiego zespołu. Tegoroczny Rajd, mający, jak wszystkie poprzednie, nadrzędny cel - uczczenie pamięci Powstańców - Orląt Pęcickich, uświetnił szczególne rocznice: 80. wybuchu II wojny światowej i 75. Powstania Warszawskiego. Świadectwem wciąż żywej pamięci o tych dniach sprzed lat były wystąpienia gości i gospodarzy. Sam Rajd, wcześniejsze imprezy towarzyszące oraz uroczystość przy Pomniku - Mauzoleum w Pęcicach zorganizowali jak co roku, przy współpracy Gminy Michałowice oraz ze wsparciem Pani Jadwigi Jodłowskiej, Dyrektora Szkoły Podstawowej w Nowej Wsi, nauczyciele: Elżbieta Gąsior, Beata Wiszniewska i Tomasz Matuszewski.

Honory gospodarza pęcickiej uroczystości czyniła Pani Dyrektor Jadwiga Jodłowska, która w słowie wstępnym nawiązała do historii rajdów oraz powitała przybyłych na uroczystość, wśród których szczególną osobą, pod której patronatem odbywa się okolicznościowy konkurs, była Pani Wójt Małgorzata Pachecka. W gronie zaproszonych gości nie zabrakło wielu przyjaciół naszej szkoły. Byli to m.in.: kapitan Wojciech Cygański – żołnierz Powstania Warszawskiego ze Zgrupowania „Bartkiewicz”, pan Jerzy Pamrów - prezes Klubu PTTK „Varsowia”, pan Włodzimierz Majdewicz - wiceprezes Oddziału Stołecznego PTTK, od 40 lat społeczny projektant znaczków Rajdu Po Kamienistej Drodze, autor medalu „Orzeł Pęcicki”. Ponadto gościliśmy: księdza Grzegorza Jasińskiego - proboszcza parafii pod wezwaniem Piotra i Pawła w Pęcicach, panią Elżbietę Makowską - krewną pani Krystyny Serwaczak, strażniczki pomnika Orląt Pęcickich, pułkownika Wojska Polskiego Stanisława Książkiewicza, pułkownika Waldemara Kruszyńskiego - prezesa Zarządu Obwodu Warszawa Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”, przewodniczącą Rady Gminy - panią Beatę Rycerską, panią sołtys Nowej Wsi Elżbietę Biczuk, przewodniczącą Rady Rodziców w szkole w Nowej Wsi - panią Paulinę Nowicką, radnych gminy, dyrektorów i nauczycieli gminnych szkół z Komorowa i Michałowic, wiernych idei Rajdu absolwentów szkoły w Nowej Wsi.

W Rajdzie tradycyjnie wzięli udział uczniowie szkół naszej gminy. Straż przy Pomniku - Mauzoleum tym razem pełnili strażacy OSP, również strażacy absolwenci szkoły w Nowej Wsi, dzięki uprzejmości Prezesa OSP pana Jerzego Pokropka i druha Jerzego Matrzaka - kustosza zbiorów OSP w Nowej Wsi. O takiej tradycji, udziale strażaków, w przeszłości z Piastowa, często opowiadała pani Krystyna Serwaczak.

Uroczystość rozpoczęła się wprowadzeniem pocztów sztandarowych ze wszystkich obecnych szkół, odśpiewaniem hymnu państwowego. Modlitwę za poległych zaintonował duszpasterz młodzieży z Nowej Wsi - ksiądz podporucznik Sebastian Śledziona. Kapitan Wojciech Cygański wraz z absolwentem szkoły w Nowej Wsi - Michałem Dmochowskim,

ubranym w kurtkę wojskową spod Monte Cassino, stanowiącą własność jego pradziadka, zapalił znicze na mogile Powstańców. Następnie delegacje uczniów złożyły wieńce i zapaliły znicze.

Motywy przewodnim tegorocznych obchodów był Orzeł Pęcicki. Historię jego wizerunku przedstawił w swoim wystąpieniu pan Włodzimierz Majdewicz - jeden z organizatorów Rajdów po Kamienistej Drodze. Szczególnym momentem uroczystości było uhonorowanie medalem Orzeł Pęcicki „za działania na rzecz zachowania pamięci o boju pod Pęcicami, ludziach związanych z walką o niepodległość i suwerenność Ojczyzny oraz za krzewienie postaw patriotycznych”. Wyróżnienie z rąk Pani Wójt Małgorzaty Pacheckiej - przewodniczącej Kapituły Medalu Orzeł Pęcicki otrzymali: pani Krystyna Serwaczak - pośmiertnie, pułkownik Stanisław Książkiewicz oraz nauczyciele Elżbieta Gąsior, Beata Wiszniewska, Tomasz Matuszewski i Daniel Wolborski.

Pani Jadwiga Jodłowska, Dyrektor ZSP w Nowej Wsi i Pani Wójt Małgorzata Pachecka podkreśliły ważną rolę Rajdu Pęcickiego w kultywowaniu pamięci młodych Powstańców. Pani Małgorzata Pachecka wręczyła dyplomy i nagrody Wójta Gminy laureatom Konkursu Poetycko - Plastycznego „Ci, co zginęli w walce...”. Zostały zaprezentowane nagrodzone prace plastyczne, a zaproszeni goście i rajdowicze wysłuchali recytacji nagrodzonych wierszy. Uczniowie z Nowej Wsi przedstawili krótkie sprawozdania z Gry Terenowej, turnieju Gry Planszowej „Pęcice'44” oraz Rajdu Nocnego. Następnie młodzież ze szkoły z Komorowa wraz ze swoim nauczycielem historii panem Danielem Wolborskim zaprezentowała pracę zbiorową *Pamięci „Orląt Pęcickich” w 75. Rocznicę Bitwy pod Pęcicami*. Uczniowie ze szkoły z Michałowic pod opieką nauczyciela historii pana Kamila Połodziuka już tradycyjnie zakończyli piosenkami powstańczymi część oficjalną uroczystości.

Delegacja nauczycieli i uczniów wraz z księdzem Grzegorzem Jasińskim - proboszczem parafii pod wezwaniem Piotra i Pawła w Pęcicach złożyła kwiaty w kościele parafialnym pod pamiątkową tablicą poświęconą pani Krystynie Serwaczak.

XVI Rajd został zakończony nad stawami majątku pęcickiego, dzięki uprzejmości właściciela dworu pana Marka Jutkiewicza, ogniskiem z kielbaskami i grochówką serwowaną przez OSP w Nowej Wsi. Można było napić się gorącej kawy i herbaty, którą przygotowała obsługa techniczna nowowiejskiej szkoły. Ten czas rajdowicze wykorzystali również na rozmowy z zaproszonymi gośćmi.

Serdecznie dziękujemy wszystkim osobom, które w jakikolwiek sposób przyczyniły się do zorganizowania tegorocznego Rajdu oraz imprez towarzyszących. Zapraszamy za rok!

Fot. Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Mikołaja Kopernika w Nowej Wsi.

Fot. Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Mikołaja Kopernika w Nowej Wsi.

W dniu 6.10.2019r. w Niegowie na terenie zabytkowego Młyna odbył się piknik rodzinny z ogniskiem pt. „Pożegnanie lata w pomarańczowych kolorach dyni” zorganizowany przez Władze Gminy Zabrodzie i Bractwo Zabrodzkie przy czynnym udziale członków i sympatyków Koła Terenowego Śródmieście Oddziału Stołecznego PTTK.

Na miejsce pikniku turyści dotarli dwiema trasami pieszymi:

1. Grzegorzewo-Dębinki-Niegów długości ok. 9 km pod przewodnictwem Kol. Bronisława Perka

2. Krusze-Głuchy-Niegów długości ok. 10 km pod przewodnictwem Kol. Jana Rukata
Od 2015 r. Stowarzyszenie na rzecz Gminy Zabrodzie „Bractwo Zabrodzkie” organizuje w zabytkowym niegowskim młynie piknik na pożegnanie lata. Podczas pierwszego głównym tematem było jabłko, kolejnych – grzyby, gruszki, śliwki, a w tym roku – dynia.

Na II piętrze młyna zorganizowano wystawę prac plastycznych 20 grup przedszkolnych z gminy Zabrodzie oraz pensjonariuszy DPS w Niegowie. Wystawa otrzymała tytuł „Dyniowy zawrót głowy”, a dominował na niej oczywiście kolor pomarańczowy. Grupy w nagrodę otrzymały klocki, ufundowane przez WFOŚiGW.

Warsztaty piekarskie „Od ziarenka do bochenka” tym razem prowadził prezes Bractwa Arkadiusz Redlicki, pomagały mu dwie członkinie KGW „Gajowianki”. Warto wspomnieć, że na placu przy młynie jest budowany specjalny piec do wypieku tradycyjnym sposobem chleba (jednorazowo kilkunastu bochenków) oraz duża wiata, pod którą zmieści się drewno oraz narzędzia rolnicze – eksponaty muzeum.

Na placu odbyły się sportowe zabawy dla dzieci i młodzieży. Nad ogniskiem, na ruszcie, piekły się kielbaski i kaszanka. „Gajowianki” przygotowało smaczny bigos (produkty dostarczyło Bractwo) i zupę krem z dyni. Dużo radości dostarczyło robienie zdjęć w dyniowej „fotobudce”.

Swoje stoiska wystawili: Nadleśnictwo Drewnica, Koło Gospodyń Wiejskich „Gajowianki”, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Każdy uczestnik pikniku otrzymał pamiątkowy znaczek ufundowany przez Oddział Stołeczny PTTK. Dopisała pogoda, było chłodno, ale słonecznie.

Dziękujemy serdecznie Gospodarzom i uczestnikom pikniku

Krzysztof Zarański

47 JESIENNE SPOTKANIE PIECHURÓW-9.11.2019

47 Jesienne Spotkanie Piechurów w Rocznicę Niepodległości zorganizowała Komisja Turystyki Pieszej Oddziału Stołecznego, Koło Terenowe Śródmieście oraz Klub Przewodników Turystyki Pieszej im. Anieli Michalskiej. Pogoda z rana nie nastrojała do wędrówki, było mgliście i kropił deszczyk, jednak potem wyszło słońce i liczna grupa turystów (ok. 120 osób) mogła podziwiać w całej krasie barwy polskiej jesieni na trasach o zróżnicowanej długości:

Trasa I Czarna Struga- Struga- Leśniczówka Horowa Góra ok.4km – prowadził Kol. Jerzy Stefan Tutaj.

Trasa II Zielonka-Rezerwat Horowe Bagno- Jaworówka-Leśniczówka Horowe Bagno ok.8 km –prowadził Kol. Jan Rukat

Trasa III Komisji Turystyki Narciarskiej Olesin-Czarna Struga- Leśniczówka Horowa Góra- Jez. Kruczek- Ząbki o dł. 22 km – prowadził Kol. Julian Osowski

Miejszem zakończenia imprezy była Polana Rekreacyjno-Dydaktyczna przy leśniczówce Horowa Góra. Około godz. 12 zapłonęło ognisko, uczestnicy imprezy posilili się porcją grochówki a także własnoręcznie przypiekanymi na ogniu kiełbaskami.

Po posiłku odbyła się część oficjalna a następnie zabrzmiały tradycyjne pieśni i piosenki jako wspomnienie 11 listopada 1918 roku. Niestety coraz gęściej padający deszcz zmusił większość uczestników Rajdu do odwrotu. Ale, że aura jesienią jest kapryśna, niebawem deszcz przestał padać i niewielka grupa turystów pozostała na Polanie aż do zmierzchu. Należy nadmienić, że wszyscy uczestnicy imprezy otrzymali znaczek rajdowy zaprojektowany przez Kol. Włodzimierza Majdewicza.

Ch

**POLSKIE TOWARZYSTWO TURYSTYCZNO- KRAJOZANWCZE ODDZIAŁ
STOLECZNY
KLUB PRZODOWNIKÓW TURYSTYKI PIESZEJ
im. Anieli Michalskiej**

Sto lat temu w 1920 roku podczas wojny polsko – bolszewickiej okolice Warszawy i Mazowsze były terenem zaciętych walk. Ten decydujący etap wojny, na który złożyło się wiele manewrów i pełnych dramatyzmu starć zbrojnych przeszedł do historii, jako Bitwa Warszawska, uznana za 18 przełomową bitwę w historii świata. Zadecydowała ona o zachowaniu przez Polskę niepodległości i zatrzymała marsz rewolucji bolszewickiej na Europę Zachodnią. Pamiątką tych walk są rozsiane na Mazowszu kapliczki i krzyże wznoszone przez miejscową ludność w miejscach bohaterskich walk polskich żołnierzy i w podzięce za zwycięstwo nad bolszewikami.

**INDYWIDUALNY RAJD
MAZOWIECKIE KAPLICZKI 1920 r.**

REGULAMIN

1. Dla upamiętnienia setnej rocznicy Bitwy Warszawskiej 1920 r. Oddział Stołeczny PTTK - Klub Przodowników Turystyki Pieszej im. Anieli Michalskiej organizuje Indywidualny Rajd Turystyczno – Krajoznawczy „**MAZOWIECKIE KAPLICZKI – 1920**”. Uczestnicy będą ubiegać się o zdobycie pamiątkowej Odznaki
2. Rajd rozpoczyna się **01.01.2020 r.** i trwa do **31.12.2020 r.**
Terenem rajdu jest teren Mazowsza (granice administracyjne).
3. **Udział w rajdzie polega na odbyciu dowolnej liczby wycieczek, pieszych, kolarskich motorowych i innych w trakcie, których należy zlokalizować minimum 15 obiektów (kapliczek i krzyży) związanych z Bitwą Warszawską 1920 r.** Wykaz obiektów zawarty jest w Załączniku nr 1 do regulaminu. Mile widziane obiekty odnalezione przez uczestników Rajdu nie uwzględnione w Załączniku nr 1.
4. W Rajdzie może uczestniczyć i ubiegać się o przyznanie odznaki każdy kto ukończył 10 lat. Zapraszamy do udziału w rajdzie zespoły rodzinne, towarzyskie i zorganizowane grupy wycieczkowe.
5. Podstawą do przyznania odznaki jest „Kronika wycieczek” prowadzona w dowolnej formie, mogą być wykorzystane książeczki wycieczek turystyki kwalifikowanej. Kronika powinna zawierać dane uczestnika Rajdu, daty i trasy odbytych wycieczek, nazwy miejscowości z podaniem obiektu i potwierdzeniem w formie pieczętki, podpisu osób prowadzących (przewodnika, przodownika, instruktora lub kierownika wycieczek szkolnych). Wystarczającym potwierdzeniem jest wykonanie opisu, zdjęcia lub rysunku zwiedzanego obiektu. Najciekawsza „Kronika wycieczek” zostanie wyróżniona.
6. Weryfikacji kronik i przyznanie Odznaki „**MAZOWIECKIE KAPLICZKI 1920**” dokonuje Referat Weryfikacji Komisji Turystyki Pieszej Oddziału Stołecznego PTTK . Dokumentację należy dostarczyć do Oddziału Stołecznego PTTK osobiście lub listownie z zaadresowaną kopertą zwrotną z naklejonym znaczkiem w nieprzekraczalnym terminie do dnia 31 stycznia 2021 r. Adres: Oddział Stołeczny PTTK 00-336 Warszawa, ul. Kopernika 30, pok. 523 (czynny poniedziałek, środa, czwartek, piątek 9-16, wtorek 10-18) pok. 523 (czynny poniedziałek, środa, czwartek, piątek 9-16, wtorek 10-18)
tel. 22 635 27 52 www.stolecznypttk.pl pok. 523 (czynny poniedziałek, środa, czwartek, piątek 9-16, wtorek 10-18) tel. 22 635 27 52 www.stolecznypttk.pl
Należy podać dane do kontaktu: adres, numer telefonu, ew. e-mail.
7. Odznaka jest odpłatna i zostanie wydana po terminie składania Kronik w ściśle określonym nakładzie, tak aby każdy uczestnik Rajdu **na podstawie adnotacji o przyznaniu odznaki** mógł ją zakupić. Dystrybucję prowadzi będzie Oddział Stołeczny PTTK od połowy lutego 2021 r.
8. Rajd nie ma charakteru komercyjnego i odbywa się na zasadzie non profit, uczestnicy pokrywają tylko koszt świadczeń (odznaki, korespondencja).
9. Uczestnictwo w imprezie jest jednoznaczne z wyrażeniem zgody na wykorzystanie wizerunku do promocji wydarzenia. Informujemy, że zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (KE) 2016/679 z dnia 27.04.2016 w sprawie ochrony osób fizycznych – dane osobowe przetwarzane są wyłącznie na potrzeby imprezy a ich administratorem jest Oddział Stołeczny PTTK im. Aleksandra Janowskiego.
10. Uczestnicy biorą udział w imprezie na własną odpowiedzialność. Członkowie PTTK z opłaconą aktualną składką członkowską są ubezpieczeni, pozostali winni ubezpieczyć się we własnym zakresie.
11. Za szkody powstałe z winy uczestników odpowiadają sami uczestnicy. Oddział Stołeczny PTTK nie ponosi odpowiedzialności za żadne szkody wynikłe podczas Rajdu.
12. Interpretacja niniejszego Regulaminu leży wyłącznie do Klubu Przodowników Turystyki Pieszej im. Anieli Michalskiej oraz do Zespołu Weryfikującego Oddziału Stołecznego PTTK.

Przykładowe propozycje wycieczek

1. Kobyłka PKP – Kobyłka Bazylika Św. Trójcy – Kobyłka PKP - Górki Wołomińskie – Rez. Grabicz – Ossów Cm. Wojenny z 1920 r. Obiekty na trasie pieszej ok. 11 km.
2. Urle PKP – Puste Łąki – Koszelanka – rz. Liwiec, most w Kamieńczyku - Kamieńczyk. Obiekty na trasie pieszej ok. 17 km.
3. Warszawa – Radzymin aut. 738. Warszawa - Struga (Marki) - Cegielnia k/Radzymina - Radzymin Cmentarz z 1920 r. Obiekty na trasie linii autobusowej.

Załącznik nr 1

Borkowo nad Wkrą gmina Nasielsk	W centrum wsi na placu przed sklepem znajduje się pomnik – głaz uwieńczony metalowym krzyżem upamiętniający bitwę nad Wkrą stoczoną z wojskami sowieckimi w dniach 14-15.08. 1920 r.. Nazwa miejscowości Borkowo pod Nasielskiem oraz data bitwy zostały wyryte na jednej z tablic umieszczonych na Grobie Nieznanego Żołnierza w Warszawie.
Brwinów pow. pruszkowski	Przy ul. Skudry róg ul. Wigusin znajduje się kapliczka poświęcona pamięci dr mjr Stanisława Skudro odznaczonego Krzyżem Walecznych, bohatera Bitwy Warszawskiej.
Całowanie gmina Karczew	We wsi krzyż upamiętniający wydarzenia z okresu wojny polsko – bolszewickiej 1920 r.
Cegielnia k/Radzymina	Na skraju wsi stoi wysoki metalowy krzyż upamiętniający toczony w tym miejscu walki 13 i 15 sierpnia 1920 r. (pod krzyżem dwie tablice).
Choszczówka Rudzka gm. Dębe Wielkie pow. miński	Po północnej stronie szosy znajduje się kapliczka zwieńczona metalowym krzyżem z datą 4.X. 1907 r. Świadek bitwy z bolszewikami w 1920 r. Przy tej kapliczce 17 sierpnia 1920 r. stały polskie karabiny maszynowe i goniły ogniem uciekających bolszewików
Halin Osada we wsi Puste Łąki k/Kamieńczyka gmina Wyszaków	We wsi znajduje się kapliczka – pomnik wystawiona dla uczczenia Bitwy Warszawskiej 1920 r.
Kobyłka	1. Bazylika Św. Trójcy. Naprzeciwko kościoła na skwerze znajduje się murowana kapliczka wzniesiona dla upamiętnienia wojny polsko – bolszewickiej 1920 r. 2. Rynek (w kształcie trójkąta) Jest tu kapliczka upamiętniająca walki z roku 1920 oraz krzyż z pamiątkową tablicą ku czci poległych.
Koczargi Stare gm. Stare Babice	Ul. Klonowa. Przydrożna kapliczka z 1920 r. wystawiona przez mieszkańców wsi jako dziękczynienie za „Cud nad Wisłą”.
Kopki, gm. Wiązowna	Ul. Nad Świdrem. Krzyż drewniany, wotum dziękczynne za ocalenie w wojnie 1920 r., postawiony przez mieszkańców Kopek.
Lasek Gmina Celestynów	We wsi murowana kapliczka z 1920 r.
Łaś wieś za Starym Szelkowem	Droga nr 61 - na trasie Pułtusk - Różan ok. 3,8 km za Starym Szelkowem przy drogowskazie w lewo do wsi Tłuszcz, na granicy gmin Szelków i Rzewnie. Krzyż upamiętniający poległych żołnierzy w 1920 r.
Marki - Struga	Po lewej stronie szosy radzyminskiej jadąc od strony Warszawy za parkingiem znajduje się betonowa kapliczka Św. Antoniego wykonana w kształcie drzewa – stanowiąca pamiątkę Bitwy Warszawskiej 1920 r. Obok kapliczki ustawiona jest tablica upamiętniająca żołnierzy Wileńskiego Pułku Strzelców, którzy z tego miejsca w dniach 14 i 15 sierpnia 1920 r. wyruszyli do walki o utracony Radzymin.
Mazewo Dworskie „A” gmina Nasielsk	Przy drodze wojewódzkiej nr 632 znajduje się kapliczka z 1920 r. z figurką Matki Boskiej upamiętniająca „Cud nad Wisłą”
Okuniew, gm. Halinów	Przy drodze z Okuniewa do wsi Zabraniec u podnóża wydmy zwanej Łysą Górą w 1929 r. postawiono kapliczkę zwieńczoną krzyżem upamiętniającą toczony w tym miejscu w sierpniu 1920 r. zwycięskie walki z bolszewikami.
Ossów k/Kobyłki	Ul. Matarewicza 233, ok. 150 m. od głównej drogi znajduje się krzyż upamiętniający miejsce śmierci ks. kapelana Ignacego Skorupki. Prowadzi do niego wysadzona brzoza aleja.
Prusinowice wieś w pow. pułtuskim	Przy drodze wojewódzkiej nr 620 w miejscu walki i śmierci polskich żołnierzy stoi okazały krzyż – pomnik upamiętniający poległych w starciu z bolszewikami w bitwie

gmina Świercze	stoczony w Prusinowicach 17.08.20 r.
Pruszków, dzielnica Żbików	Ul. Zdziarska. Murowana kapliczka z krzyżem z 1920 r. Pod krzyżem znajduje się napis z nazwiskami fundatorów oraz 1920 r.
Radzymin	1. Cmentarz poległych 1920 r. - Kapliczka cmentarna – pomnik, upamiętniająca bitwę pod Radzyminem w sierpniu 1920 r. 2. "Droga Golgoty Narodu Polskiego" - tak szosę warszawską (ob. Al. Jana Pawła II) nazwał w 1973 r. Prymas Kardynał Stefan Wyszyński. Droga połączyła Cmentarz Poległych 1920 r. z Kolegiatą Radzymińską w centrum miasta. Wzdłuż drogi, tj. Al. Jana Pawła II w latach 1998-2005 ustawiono 16 krzyży Virtuti Militari upamiętniających jednostki WP walczące o Radzymin 13-16 sierpnia 1920 r.
Rybieńko Leśne n/Bugiem, obecnie os. w Wyszkwowie	Nad stawami niedaleko rest. Baśniowa znajduje się obelisk uwieczony krzyżem upamiętniający zamordowanie w tym miejscu przez bolszewików 7 żołnierzy WP w dn. 17.08.1920 r.
Rzeczki k/Ciechanowa	We wsi znajduje się kapliczka nagrobna na zbiorową mogiłą żołnierzy 20 Pułku Piechoty, którzy polegli w tym miejscu 19.08.1920 r. w walce z bolszewikami. Na ścianie kapliczki widnieje stosowny napis upamiętniający żołnierzy 20 P.P.
Sarnowa Góra gmina Sońsk pow. ciechanowski	We wsi znajduje się metalowy krzyż oraz pomnik upamiętniający bitwę stoczoną z bolszewikami przez 18 Dywizję Piechoty WP w dniach 18-20.08. 1920 r. pod Sarnową Górą k/Ciechanowa. Nazwa miejscowości Sarnowa Góra pod Ciechanowem oraz data bitwy zostały wyryte na jednej z tablic umieszczonych na Grobie Nieznanego Żołnierza w Warszawie.
Serpelice nad Bugiem gmina Sarnaki pow. łosicki	We wsi znajduje się kamienny pomnik w kształcie stożka z metalowym krzyżem na szczycie. Obiekt został zbudowany w 1928 r. przez miejscową ludność ku czci poległych za Ojczyznę w wojnie 1920 r.
Skrzeszew gmina Wieliszew	Przy ul. Szkolnej róg Nowodworskiej znajduje się krzyż przydrożny z 1922 r. upamiętniający I wojnę światową i wojnę 1920 r.
Starogród, wieś gmina Siennica, pow. miński	W pobliżu mostu na Świdrze znajduje się kapliczka ufundowana w 1922 r. przez Gustawa Zabieglńskiego jako wotum dziękczynne za uratowanie życia podczas rozbrajania żołnierzy bolszewickich w sierpniu 1920 r.
Strachów n/Liwcem gmina Jadów	Ul. Krótka – murowana kapliczka poświęcona wydarzeniom z sierpnia 1920 r. Pod kapliczką odbywają się uroczystości związane z rocznicami „Cudu nad Wisłą”.
Szelków n/Orzycem pow. makowski	1. W centralnej części wsi k/boiska szkolnego znajduje się zbiorowa mogiła żołnierzy polskich z 1920 r. Na mogile ustawiony jest krzyż oraz pomnik z umieszczonym napisem „1920 r. - Cześć i Chwała żołnierzom WP 101 PP i Lidzkiego PP poległym za Ojczyznę pod Szelkowem w bitwie z Rosjanami. 2. Krzyż na cmentarzu parafialnym upamiętniający poległych żołnierzy polskich w wojnie 1920 r.
Trzcianka gm. Brańszczyk pow. wyszkowski	Przy drodze krajowej nr 8 w stronę Wyszkwowa znajduje się murowana kaplica nagrobna upamiętniająca miejsce pochówku żołnierzy 201 Ochotniczego Pułku Piechoty poległych 3.VIII. 1920 r. w obronie Ojczyzny w wojnie polsko – bolszewickiej.
Urle n/Liwcem gmina Jadów	Kapliczka „Cudu nad Wisłą” wzniesiona na pamiątkę odparcia bolszewików pod Radzyminem w 1920 r.
Warszawa Białoleka osiedle Szamocin	Ul. Płochocińska 106 A. Przy posesji znajduje się przydrożny krzyż z 1920 r. Na umieszczonej na krzyżu tablicy widnieje napis: „Tę pamiątkę stawiają małżonkowie Michalscy dnia 20 maja 1920 r. prosząc Pana Boga o zakończenie wojny”
Warszawa Targówek os. Bródno	Ul. Wysockiego 49. Krzyż – pomnik ufundowany przez mieszkańców Bródna w 1925 r. w piątą rocznicę „Cudu nad Wisłą” i zwycięstwa nad nawałą bolszewicką w dniu 15 sierpnia 1920 r.
Warszawa Wawer os. Aleksandrów	Ul. Szulczyka. Ulica kończy się polną drogą. Znajduje się tu kapliczka z figurą Matki Boskiej wzniesiona w 1920 r. dla upamiętnienia „Cudu nad Wisłą”.

Przydatne informacje:

Strony internetowe pomocne przy planowaniu wędrowek i lokalizacji obiektów.

www.mazowsze.szlaki.pttk.pl - turystyczna mapa Mazowsza ze szlakami turystycznymi, możliwością pomiaru trasy, możliwością wydrukowania dowolnego fragmentu mapy i aplikacją mobilną

www.ztm.waw.pl – rozkład jazdy komunikacji miejskiej w Warszawie. www.pkp.pl – rozkład jazdy kolejowy

www.targeo.pl - mapa internetowa. www.maps.google.pl - mapa internetowa

www.polskaniezwykla.pl - przewodnik po Polsce z opisem atrakcji, ciekawych miejsc i zabytków

„SZUFLADA KOLEKCJONERA”

Osobliwości kolekcjonerskie

W zbiorach znaczków rajdowych wydawanych przez PTTK do osobliwości można zaliczyć trzy prezentowane obiekty pochodzące ze zbiorów jednego z naszych Kolegów. Znaczki wybito w 1954 roku a więc 65 lat temu z okazji rajdów górskich.

Pierwszy z nich wydano z okazji II Nocnego Rajdu Górskiego. Zwraca uwagę świetny projekt plastyczny i staranne grawerskie wykonanie złożonej z dwóch elementów odznaki. Zasadniczą część znaczka zawierającą tekst i grupę turystów z zarysem wierzchołków gór wybito w miedzi, kontrastuje z nią dolutowana w górnej części znaczka sylweta nietoperza z białego metalu, zamykająca ażurową przestrzeń.

Drugi znaczek również miedziany przeznaczony był dla uczestników II Rajdu Górskiego wykonany został znacznie prostszą techniką z dość uproszczonym rysunkiem pasma gór. Obydwa znaczki wdał organizator wspomnianych imprez Okręg Katowicki PTTK w 1954 roku używający widocznej na znaczkach nazwy „PTTK Okręg Stalinogród”.²²

Trzeci znaczek jest prosty w rysunku, stylizowana gwiazdka śniegu, wokół niej biegnie napis: III Raid Narciarski PTTK. Luty 1954. Znaczek wybito z jasnego stopu metali. Brak informacji o organizatorze rajdu.

²² W dniu 7 marca 1953 r. władze PRL zdecydowały o zmianie nazwy miasta, by uczcić zmarłego dwa dni wcześniej Józefa Stalina. Nazwa obowiązywała do 21 października 1956 r. wtedy Dekretem Rady Państwa, na fali Odwilży - powrócono do starej nazwy miasta Katowice.

Nasze kolekcje

Koleżanki i Koledzy chcąc pokazać różnorodność kierunków kolekcjonerskich w PTTK zapraszamy do prezentacji w Biuletynie „Biwak” Waszych zbiorów. Jako pierwszy prezentujemy zestaw plaketek związanych tematycznie z turystyką pieszą ze zbiorów ś. p. Anny Andrusikiewicz²³. Plakietki wykonano metodą tłoczenie z cienkiej blachy miedzianej umieszczonej na podkładce drewnianej lub ludowej krajce. Na dolnej części znajdują się dwie unikalne plakietki drukowane na płótnie, pochodzą one z lat 1962 i 1963.

²³ Anna Andrusikiewicz (1926-1912) Członek Honorowy PTTK, Honorowy Przodownik Turystyki Pieszej, wieloletni członek Prezydium Komisji Turystyki Pieszej ZG PTTK. Znana działaczka PTTK w Olsztynie, autorka przewodników i licznych cenionych publikacji krajoznawczych.

POSZUKIWANIA KOLEKCJONERSKIE

Zgodnie z sugestiami Koleżanek i Kolegów otwieramy na łamach naszego biuletynu kącik poszukiwań kolekcjonerskich. Celem naszym jest ułatwienie krajoznawcom uzupełniania zbiorów przez pośredniczenie w nawiązaniu kontaktów osób zainteresowanych.

UWAGA!

Jeden z kolekcjonerów poszukuje w znaczka metalowego wydanego w 1968 roku przez Oddział Stołeczny PTTK z okazji III Rajdu Pieszego im. Aleksandra Janowskiego.

Poszukiwany obiekt.

Posiadacza prezentowanego znaczka prosimy o kontakt telefoniczny z biurem Oddziału Stołecznego PTTK 22 635 27 52. Wiadomość dla Biuletynu „BIWAK”.